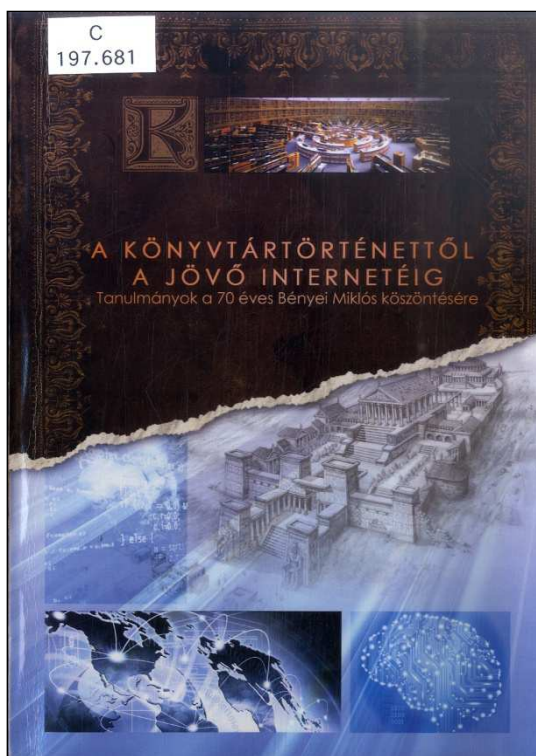

Bényei Miklós köszöntése

A könyvtártörténetől a jövő internetéig : tanulmányok a 70 éves Bényei Miklós köszöntésére / szerk. Boda István
 Debrecen : Debreceni Egyetem, 2013. – 271 p.
 Bibliogr.
 ISBN 978-963-318-355-7

Szakmánkat illetően nem bővelkednek a jeles személyiségek méltatását összefoglaló kötetek, de örülhetünk annak, hogy az utóbbi években számuk gyarapodik. Ha csak szakfolyóiratainkat tekintjük át, több könyvtáros/tudománytörténész/történész/levéltáros/informatikus szerzőt szólásra (írásra) ihletett a kiváló elődök tevékenységének, mondanivalójuk összefoglalásának megfogalmazása, értékelése. A műfaj természetéből adódik, hogy nem gyengéikről szólnak, hanem tehetségüket, tevékenységüket, hatásukat méltatják, dicsérik. Csak a jövő dönt(het)i el – ha eldönti –, hogy milyen hatással vannak/voltak követőikre, utódaikra.

Ha végignézzük e kötet szerzőit, feltűnik, hogy az országot, azaz a szakma tágas hazai spektrumát képviselik, nyilván nem azért, mert eleve őket kérték fel közlésre, hanem mert mindnyájukra hatással volt az ünnepezt Bényei Miklós tudása, sokoldalúsága, az egy-egy témában kiérlelt álláspontja, hihetetlen gazdag mondanivalója. S ami a legfontosabb: minden megnyilatkozása, közleménye hiteles, forrásokkal, kutatásokkal alátámasztott tényekre szorítkozik, sohasem szószátyár, csak a „közljek valamit” attitűdön alapul, hanem a munka során érlelt meggyőződésen, tapasztalaton, valódi mondanivalón.

A kötet szerkesztőjének erénye, hogy megtalálta a tematikusan legjobb fejezeteket, az írásoknak megfelelő, az olvasók számára könnyen követhető csoportosítást:

- A könyvtárosképzés múltja, jelene és jövője;
- Fejezetek a könyvtár- és művelődéstörténetből;
- A helytörténetől a jövő könyvtára felé.

Az első fejezet **A könyvtárosképzés múltja, jelene és jövője** témáit foglalja magába. **Bazsa György** (p. 2–9.), **Boda István** (p. 10–21.), **Pálvölgyi Mihály – Murányi Péter – Bognárné Lovász Katalin** (p. 22–39.), **Lengyelne Molnár Tünde – Kis-Tóth Lajos** (p. 40–45.), **Szerafinné Szabolcsi Ágnes** (p. 46–54.), **Bartos Éva – Hangodi Ágnes** (p. 55–70.) arról írnak, hogy miként alakult a könyvtárosképzés az elmúlt évtized(ek)ben, mi az „elnevezés” lényege, igazodik-e az informatikus–könyvtáros-tantárgyi elnevezés annak tartalmához. Az *Előszóból* és a *Gondolatok a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen folyó informatikus–könyvtáros-képzésről* tanulmányokból (Bazsa, Boda) mindent megtudhatunk, ami az egyetemen a helyzet alakulásával kapcsolatban történt. Beszámolnak arról a küzdelemlről, amely Bényei Miklósnak köszönhetően sikerrel járt, aminek köszönhetően az országban elsőként itt valósult meg a „mit” és a „hogyan” összhangja.

Az informatikus–könyvtáros mesterképzésben összegyűjtött tapasztalatokról írnak a szombathelyi

szerzők (Pálvölgyi, Murányi, Bognárné), akik szintén komoly eredményeket értek el az elmúlt évtizedben: képesítési keretrendszer vezettek be Magyarországon, és meghatározva az informatikus–könyvtáros szak helyét a rendszerben, megfogalmazták a képzési követelményeket, informatikus–könyvtáros alap- és mesterszakot indítottak, megjelölték a kompetenciák körét, kiemelten fejlesztették a nemzetközi kapcsolatokat és az angol szaknyelvi kompetenciákat.

Hasonló témáról számolnak be az egri szakemberek (Lengyel, Kis-Tóth), nem feledkezve meg az oktatásban résztvevőknek szóló név szerinti köszönetről. Ők garantálták ugyanis a magas színvonalat. Az Egerben oktatók megvalósították a bolognai rendszernek megfelelő alap- és mesterképzést, együttműködve a társintézményekkel.

Az online információkeresési kurzus oktatási tapasztalatairól is készült beszámoló (Szerafinné), a Nyíregyházi Főiskola tapasztalatai alapján.

És hogy visszatérjünk Bényei Miklós szerepéhez az oktatás területén, az olvasók figyelmébe kell ajánlanunk a *Kötélékben a könyvtárosokért: Bényei Miklós és a Könyvtári Intézet közös erőfeszítései a könyvtáros pálya jobbításáért* (Bartos, Hangodi) c. összefoglaló, személyesen az ünnepelthez szóló tanulmányt. Bevezetőjükből idézem a kötet lényegét: „Az ünnepi kötet ürügyén átgondoltuk azt a több mint tíz éves tevékenységet, amelyet a Könyvtári Intézet – 2000-beli újjászülésétől kezdve napjainkig – Bényei Miklós folyamatos és hathatós támogatásával folytatott, elsősorban a humán erőforrás, azaz a könyvtárosi életpálya korszerűsítése, a könyvtárosok versenyképességének megőrzése érdekében. ... A kötet a megfelelő szó: számunkra ez a kölcsönös elkötelezettséget, a szüntelen egymásra figyelést, az egymás munkájára gyakorolt felelősségteljes inspirációt is tartalmazza – amennyiben az ünnepelt nem tekinti ezt öntelt véleménynek részünkről. ... hadd emeljünk ki néhány olyan szöveget, amely ezt a kötetet erős és teherbíró, megbonthatatlan szöveggé tette. A megújult Könyvtári Intézet megalakulása pillanatától kezdve, 'hivatalból' állandó meghívást kapott Bényei Miklóstól a Magyar Könyvtárosok Egyesülete által alapított, majd 2000-től az Informatikai és Könyvtári Szövetséggel közösen működtetett oktatási és képzési munkacsoport ... vezetőjétől a bizottság munkájában való részvételre. Ez a gesztus biztosította ... a direkt információkhoz való rendszeres hozzájutás, a tapasztalatcsere, a képzés és továbbképzés problémáiról

való közös gondolkodás lehetőségét.” Bényei támogatja a szerzőket a *Továbbképzés felsőfokon* c. sorozat elindításában, s magára vállalta két jelentős kötet elkészítését: *Genius loci – a helyismereti tevékenységről*, illetve *Legyen minden helységben olvasóintézet* címen. A következőkben részletezik a közös munka fontosnak ítélt lépéseit, nevezetesen: *A könyvtáros pálya vonzóbbá tételéről* szóló anyag megfogalmazása, a stratégiai munkabizottság által elvégzendő vizsgálatok kérdésköreinek: 1. *A könyvtáros műveltségtartalma, személyisége, magatartása*; 2. *Felkészülés a könyvtáros pályára*; 3. *Működés a könyvtáros pályán*; 4. *Önértékelés és külső megítélés összeállítása*, a Könyvtári Intézet oktatási tevékenységének, a tanfolyami és szakképzési feladatok ellátásának, a segédkönyvtáros-képzés állomásainak, a HEFOP-pályázat útjának, valamint a minden szakképzés (szakképzés-fejlesztési koncepció) nyomán követése. Itt újból a tanulmány szerzőinek nyilatkozata a leghitelesebb: „A közösen végzett céltudatos és célirányos tevékenységeknek csak a Könyvtári Intézet nézőpontjából kiemelt eredményeit igyekeztünk ünnepi csokorba kötni. Az is köztudott, hogy ezzel egyidejűleg Bényei Miklós jelentős könyvtárvezetői, egyetemi oktatói és tudományos kutatói tevékenységet is folytatott és folytat, munkásságával a közelmúltban akadémiai doktori minősítést szerzett. Gazdag tudását és tapasztalatait mindig a háttérből, szinte észrevétlenül terjesztette ki a könyvtárügyben tevékenykedő intézmények, szervezetek, maga a könyvtáros szakma és az egész társadalom javára. Nyilvánvaló tehát, hogy ez a folyamat ezután sem állhat meg: az új feladatok, az új kihívások folyamatosan előttünk állnak és további támogatást, közös erőfeszítéseket követelnek.” A tanulmány és a vele együtt közölt „Irodalom” és a „Források” segítségével az egész legújabb évtized hazai könyvtártörténete, kiemelten annak alapjául szolgáló szakmai képzés/oktatás, a pályába való illeszkedés valamennyi szintje megismerhetővé válik.

A következő, **Fejezetek a könyvtár- és művelődéstörténetből** című együttesbe szerkesztett tanulmányok nem kevésbé fontosak, nem kevésbé érdekesek vagy olvasmányosak, mint az előzőé. A szerzők: **Sipos Anna Magdolna** (p. 72–91.), **Barátné Hajdu Ágnes** (p. 92–106.), **Czeglédi László** (p. 107–115.), **Agárdi Péter** (p. 123–138.), **Dani Erzsébet** (p. 139–149.), **Szabó József** (p. 150–155.) dolgozatuk címét tekintve látszólag egymástól eltérő témákat tárgyalnak, valójában azonban nagyon is a Bényei-féle kultúrkörbe illők: a könyv-

tárügy, az oktatás és a művelődés közös, egymásba illeszthető történetét boncolgatják.

A Magyar Könyvszemléltől Ferenczi könyvtártaing címen a szerző (Sipos) „A magyar könyvtári szakirodalom hivatkozásainak és szakirodalmi szemlézésének vizsgálata a magyar könyvtárügy kialakulásának évtizedeiben, 1876–1920-ig” alcímmel pontosítva tárgyalja azt, a lényegében mind a mai napig sem teljesen megoldott kérdést, hogy mire és miként kell(ene) hivatkozniuk az egyes tudományterületeket tárgyaló szerzőknek, amikor dolgozatukat elkészítik. A dolgozat két folyóiratot, a *Magyar Könyvszemle* (1876–1921 közötti) és a *Múzeumi és Könyvtári Értesítő* (1907–1916 közötti) évfolyamait, valamint Ferenczi Zoltánnak *A könyvtárta alapvonalai* címen 1903-ban megjelent monográfiáját vizsgálja, s nemcsak a hivatkozásokra terjed ki, hanem arra is, hogy a belföldi és a külföldi szakfolyóiratok közül melyeket referálják, a monográfiák közül melyekre hívják fel a figyelmet. A vizsgálat kitér a hivatkozott kiadványok nyelvi, kiadványtípusok szerinti megoszlására, időszerűségére, megjelenésük helyére, tematikájára, a tárgyalt korszak hivatkozási szokásaira. Az elemzés hozzájárul annak a megállapításához, hogy „az akkori magyar könyvtári közélet szereplői kiválóan felkészült, több idegen nyelvet ismerő szakemberek voltak, akik állandóan követték a más országokban történeteket és a nemzetközi könyvtári és bibliográfiai folyamatokat ... Szakmai kérdésekben minden területen lépést tartottak a nemzetközi könyvtári jelenségekkel és azokat beépítették tudásukba, majd mindezt a szakmai nyilvánosságot jelentő publikációkban tovább is adták.”

A tanítók és a Csongrád Vármegyei Általános Tanítóegyesület a két világháború közötti Hódmezővásárhelyen című munka (Barátné) a korabeli társadalmi egyleteket vizsgálva kitér a tanítók, tanárok szerepére, az olvasókörök alakulására, a népiskolák, népiskolai könyvtárak jelentőségére. Részletesen tárgyalja a tanítókra rótt, sokszor a teljesítőképeség határait feszegető kötelezettségeket, a társasági eseményekben, rendezvényekben játszott szerepüket az énekkaroktól kezdve a színjátszó- és önképzőkörökig. Leírja a Csongrád Vármegyei Általános Tanítóegyesület tevékenységét alakulásától kezdve, kitér az alá- és fölérendeltek felsorolására, a tanyás életformából adódó jellemzőkre, a tanítók gyerekeinek a tanulásban élvezett előnyeire, a tanítók által kidolgozott javaslatok és előterjesztések sorsára, a szakmai munka motiválására, a tanyai tanítók érdekvédelmére és még számtalan részletre.

Könyv és művelődés a radványi kastélyban címen járult hozzá a tanulmányok sorához Czeglédi László, aki leírja a Radvánszky család könyvtárainak történetét, a könyvgyűjtés kezdetét a 17. században, majd az egyes családtagok szerepét részletezi a téka gyarapodásában, gazdagodásában.

Szintén történelmi témához nyúl a *Gróf Széchenyi István és az egyesületi élet kibontakozása* című dolgozat (Goda). A szerzőtől származik a következő bevezető: „Megtiszteltetés számomra, hogy részese lehetek Bényei Miklós születésnapjának köszöntésének. Örömmel tölt el, hogy gróf Széchenyi István munkásságának egy olyan területét mutathatom be, ahol a közösségi szellem, a közért való – a közjéért, ahogy ő fogalmazott – munkálkodás állt a középpontban, melynek ma is nagy az aktualitása. Jelenleg is összefogásra, együttműködésre lenne szüksége az országnak, az embereknek. Ezért gróf Széchenyi István ez irányú munkássága és törekvése, az általa létrehozott intézmények működése és léte követendő példa lehet a ma embere számára is.”

A József Attila és a Márciusi Front írója (Agárdi) Bényei Miklóstól választja mottóját: „A Márciusi Frontba tömörült baloldali diákok, kommunisták és népi írók nemcsak az ország demokratikus átalakítását, szociális megújítását, a dolgozó tömegek, mindenekelőtt a parasztság anyagi-politikai fel-emelését akarták, hanem ezzel együtt, ennek részeként a nép művelődési jogaiért és lehetőségeiért valamint egy újfajta kultúrpolitikáért is küzdöttek.” A szerző vállalkozik József Attila írásainak mozgalom- és esztétörténeti megközelítésére, kiemeli a plebejus–paraszti kötődést, hiteles dokumentumokat tár fel kapcsolatáról a Márciusi Fronttal, használja „A nemzeti nyomor szonett-ciklusa” kifejezést a „Hazám” c. vers kapcsán, tárgyalja annak fogadtatását, különböző, de a ma emberéhez is szóló, megszívlelendő üzeneteit. Mondanivalóját az ünnepelthez címezve így írja le dolgozata végén: „Mindehhez hozzáteszem: talán nemcsak e sorok írója, hanem sokunk számára példaadó *Bényei Miklósnak* az Eötvös József művelődési koncepciója és a reformkor szellemisége iránti életre szóló *kutatói elkötelezettsége* és az ettől elválaszthatatlan, az évtizedek során folyamatosan megújuló és önmagát is korrigáló *baloldali kulturális ethosza* is. Egész eddigi életében, tudósként, könyvtárosként és egyetemi oktatóként is ezt a szellemiséget gyakorolta s gyakorolja; az 1970–1980-as években az egypártrendszer kultúrpolitikáján belül pedig (tanúja voltam!) tevőlegesen is

küzdött realizálásukért, amit ma is önérzetesen vállalhat.”

A kulturális emlékezet mint identitásmegetartó erő a trianoni traumát követő erdélyi irodalomban (Ignác Rózsa példájával) c. dolgozat (Dani) a Trianon utáni erdélyi kultúrát, irodalmat, oktatást, a nemzeti azonosságtudat alakulását tárgyalja Ignác Rózsa „Anyanyelve magyar” című regényét alapul véve.

A második részben megjelent tanulmányokat Szabó József „A kör” című írása zárja. Ennek mottója egy magyar szakos informatikus könyvtáros levelező hallgatótól származik: „A matematika nemcsak megtanulható, hanem igen érdekes is.” A Bényei Miklós 70. születésnapjára készült dolgozat fejezetei: Kvíz kérdés a televízióban; Hasznos, ha a kört ismerjük; Krisztyán Tódor esete; Beletoldunk 1 métert a kör kerületébe; Tanács a rajzolónak egy ősnymotványban.

A harmadik rész címe: **A helytörténettől a jövő könyvtára felé.** Szerzői: **Koltay Tibor** (p. 157–163.), **Nyiri-Müller Zsuzsanna** (p. 164–173.), **Tanyiné Kocsis Anikó** (p. 174–183.), **Nagy László** (p. 184–186.), **Eszenyiné Borbély Mária** (p. 187–195.), **Tóth Erzsébet** (p. 196–209.), **Tóvári Judit** (p. 210–230.).

A jövőt faggatja a *Globalitás, lokalitás, amatőrök* című áttekintő írás (Koltay). A szerző maga is tanácskezelő főiskolai tanár, aki ugyanazokkal a könyvtár egészét érintő kérdésekkel szembesül, mint Bényei Miklós. A napjainkat minden területen érintő globalitással, a globalitás által gerjesztett információzuhatagban a figyelem felkeltésének fontosságával, a határok nélküli tudás-, kultúra- és szórakoztatóipar megjelenésével, a Web 2.0-val mint a globalizáció termékével. Nem kevesebbet állít dolgozata *Hivatásos, amatőr és dilettáns kutatók* című fejezetében, mint hogy: „Azt mindenesetre látnunk kell, hogy globalizálódó világunkban megnőtt az amatőrök fontossága.” Majd kifejti a jelenséget létrehozó tendenciákat a helyismeret területén, főként, ami a hitelességet érinti. A *lokalitás és a könyvtár* fejezet Bényei Miklós megállapításából kiindulva foglalkozik a globalitás és a lokalitás egyensúlyának helyreállításában szerepet játszó könyvtáros feladatával.

A hamburgi Commerzbibliothek múltja, jelene és jövője — helyismereti kitekintés című dolgozat (Nyiri-Müller) ihletője is Bényei Miklós volt, amikor a helyismereti információk kezelésének természe-

tét tagláló megállapításaival azt sugallta, hogy ilyen szempontok szerint lehet vizsgálni a címben szereplő könyvtár alakulásának történelmi állomásait a kezdetektől napjainkig. Az 1735-ben alapított közgazdaságtudományi szakkönyvtár eredeti célja a kereskedők információellátása volt, s tulajdonképpen az is maradt, hosszú fennállása és fejlődése során mindig a legmodernebb és a minőséget is szem előtt tartó irodalommal és tájékoztatási eszközökkel felszerelve. A példaképnek is tekinthető könyvtár alakulásának állomásait leíró tanulmány (amelyet jó szívvel ajánlhatunk minden könyvtárosnak) a jövőkép optimista megfogalmazásával zárul.

Az Új tendenciák a könyvtári szolgáltatások népszerűsítésében (Tanyiné) címen közölt írás a legmodernebb eszközöket ismerteti, amelyeket az állandó változásokhoz alkalmazkodva fel lehet és fel is kell használni, ha a könyvtárak értelmes, az olvasókat hasznosan szolgáló fennmaradását tartjuk szem előtt. Felvázolja a szolgáltatások rendszerét a hagyományosoktól kezdve az elektronikusokig, kitérve az új célokra és az elérésükhöz elengedhetetlen tudás megszerzésének oktatási feltételeire. Beszámol jó néhány hazai könyvtár 2.0-ás alkalmazásainak vizsgálati eredményeiről.

Bényei Miklós és a szerző, Nagy László személyes kapcsolatának hozadékát fogalmazza meg méltatásában a *Hivatástudat és szakmai alázat* című írás, kiemelve a szerzőre, tanári tevékenységére mély hatással levő vezetői erényeket, mint a szenvedélyesség, a populista stílus, a fegyelmezett felelősség. Ezek fejezik ki a „humanisztikus vezetés paradigmáját”. „Természetesen mindennek az alapja az, ami Dr. Bényei Miklósról mind a mai napig jellemző: a hivatástudat és a szakmai alázat.”

A Szervezeti önértékelés a Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár és Művelődési Központban című dolgozat írója (Eszenyiné) tapasztalatokra, elemzésekre támaszkodva írja le, grafikonokkal is bővegesen alátámasztva az önértékelés eredményeit, tanulságait a 2007-ben új épületbe költözött megyei könyvtárt illetően. Kitér a vezetésre vonatkozó tapasztalatokra, a politikát, stratégiát, a dolgozók elégedettségére, a partnerkapcsolatokra és az erőforrásokra, valamint a folyamatokra vonatkozó eredményekre.

Rendkívül érdekes és tanulságos dolgozat *A Bibliotheca Corviniana kódexei és digitalizálásuk* Tóth Erzsébet tollából. Személyes ajánlással és indoklással indítja Bényeihez szóló ajánlásának okát, s ezt követően szépen bontja ki a témát a

Mátyás udvarában kialakított gyűjtemény indulásától, létrehozásának céljától kezdve a fejlődés lépéseire, a dicsőség tetőpontjára, majd végül az összeomlásig. Mi maradt mára, mi menthető az örökségből? Erről számol be a digitalizálásról szóló fejezet, s ez tulajdonképpen át is vezet az emlékkönyvet befejező íráshoz.

Az információs társadalom kihívásai és a kulturális örökség: Az Europeana és az American Memory címet viseli a kötet záró tanulmány (Tóvári), mely többek között a következő fejezeteket és alfejezeteket foglalja magában: Az információs társadalom kihívásai; A kultúra és a kulturális örökség az EU szakpolitikái között; A kulturális programok első generációja; A kulturális programok második generációja; Globalizálódó világ, kulturális sokszínűség és a kulturális örökség védelme; Az Európai Unió digitális kezdeményezése, az Europeana; Európa digitális könyvtára az eEurope cselekvési tervekben; A Lundi Cselekvési program és a Minerva Projektek; Az i2010 stratégia és a Bizottság i2010: digitális könyvtárak közleménye; Az európai digitális könyvtár, az Europeana megvalósítása; Az Europeana fejlesztésének irányai, működése. Ezt követi a Library of Congress digitális gyűjteményeinek és szolgáltatásainak leírása, különös tekintettel az „American Memory” programra, s annak az oktatásban játszott eredményeire.

Az emlékkönyvhöz az ünnepelttől is kapunk ajánlást azoknak a gyűjteményeknek a közzétételével, amelyeket nála hitelesebben senki sem tudott volna összeállítani, mindenek előtt egy a 2003–2012-es évek eseményeit összefoglaló *Önéletrajzot*. Kézhez vehetjük és használhatjuk a *Bényei Miklós szakirodalmi és publicisztikai munkássága 2003–2012 közötti személyi bibliográfiát*, az ehhez tartozó *Előadások* válogatott gyűjteményét és a *Lektorai munkákat*.

Végül megkapjuk a szerzőkről szóló, a kötet megjelenésekor érvényes adatokat is: név, beosztás, munkahelyen betöltött funkció, valamint az ünnepeltet köszöntő személyek névsorát.

Hogyan is férhet mindez egyetlen ember szakmai munkásságába kérdezhetjük, amikor azzal szembeesünk, hogy szinte lehetetlenség egyetlen pályába zsúfolni és ugyanakkor kifogástalanul teljesíteni a tevékenységek és tettek halmazát? Erre csak az lehet képes, aki Bényei Miklós tehetségéhez, képességeihez, tudásához és szakértelméhez hasonlatosak birtokában van. Ilyenek pedig csak kevesen vannak.

Berke Barnabásné
(Nyugalmazott főosztályvezető
Országos Széchényi Könyvtár)